

Sture Rolfhamre

SOLDATTORPET OCH KLOCKSTAPELN VID KUNGSBÄCK

Anteckningar från Ljusdals horisont

Min mor Stina Larsson i Rolfhamre, ^{Ljusdal} (1889-1988) var född och upp-
vuxen i gården Lars-Hansas i grannbyn Heden. Till den gården
hörde en fäbodvall i Åsbo, kanske sex kilometer från huvudgården.
Min mor har berättat att hon under sina barn- och ungdomsår
vistades längre eller kortare perioder under sommaren i fäbod-
stugan. På vägen mellan huvudgården och fäbodvallen passerade hon
en liten skogsby med namnet Källmyra. Där låg bl a ett bebott
soldattorp. Det är det soldattorpet som Mämasbolag 1911 skänkte
till Hälsinge regemente. Det monterades ned, forslades till Gävle
och återuppbyggdes av regementets egen personal.

En vinterdag i början av 1982 tog jag min då 93-åriga mor med mig
och visade henne Soldattorpet. Hon var mycket glad att få återse
det på sin nya plats. Och minnena från tiden före 1911 blev levande
för henne. Hon berättade att torpet ursprungligen var sammanbyggt
med en ladugård, där de boende hade en eller två kor. Hon mindes
hur Lång-Hans och hans maka Karin satt vid den öppna spisen och
stekte saltströmming på en flat sten. De benade inte strömmingen
utan bet av den, liksom de tog potatisen direkt ur grytan.
Lång-Hans rätta namn var Hans Hedström, född i Leksand. Han var
gift med Karin Jonsdotter från Onsäng i Ljusdal. Hans försörjde
sig bl a på att göra lokar till selar, och Karin var en duktig
spinnerka.

Makarna bör ha flyttat in i torpet 1896, eftersom den siste sol-
daten Hjelte det året flyttade med sin familj till Hälsingtuna.
Men också av familjen Hjelte hade min mor tidiga barndomsminnen.
Soldaten Johan August Hjelte var född 1856 i Bredsätra församling
på Öland och gift med Helena Kurman, född 1858 i Bjuråker. De
hade åtta barn, varav fyra eller fem föddes i torpet. Hjelte repre-
senterade Bäckabo soldatrote i Ljusdals socken 1879-1893, då han
erhöll avsked.

I ett hus intill soldattorpet bodde förre soldaten Möller, gift med Bernhardina, som han träffat på Mohed. Bernhardina bidrog till familjens försörjning genom att väva gardiner. Min mor hade levande minnen också av makarna Möller.

Byn Rångstra i Ljusdal är granne till byarna Heden och Rolfhamre. I en bondgård i Rångstra, fågelvägen högst en kilometer från Lars-Hansas, levde i mitten av 1700-talet en ung bondpojke, som var något av ett självlärt snille i byggnadskonst. Ljusdals kyrka och klockstapel eldhärjades 1756. En dag gick Per Jonsson från Rångstra och presenterade för prosten och socknemännen en modell av en klockstapel, som han erbjöd sig att bygga. Han måste ha varit mycket övertygande i sin presentation, eftersom han fick uppdraget och fullföljde det till socknemännens och senare generationers stora belåtenhet. 1758 stod stapeln färdig.

Året efter, alltså 1759, hade samme Per Jonsson fullbordat en andra klockstapel, nämligen den intill Undersviks kyrka. Den är en kopia, om än något mindre, av stapeln i Ljusdal. Men några fler staplar hann Per Jonsson inte bygga. Traditionen hemma i Ljusdal berättar att Per Jonsson dog i en olyckshändelse, bara 30 år gammal. Han kvävdes till döds i en bastu, när han torkade säd en höstdag.

Ändå rymmer denna historia en tredje stapel, nämligen Klockstapeln vid Kungsbäck, som är en förminskad kopia av Ljusdals stapel. Den byggdes av regementets egen personal 1915 och har genom åren kallat till gudstjänster i Soldatkyrkan. Fortfarande ringer stapelns båda klockor till gudstjänster vid dop, vigslar och begravningar eller vid högtider med anknytning till det numera nedlagda regementet.

Så har då Soldattorpet och Klockstapeln vid Kungsbäck en anknytning till Ljusdal.